

Gespreksnotitie Rondetafelgesprek over het rapport over het rapport van de kinderombudsman "Verkenning naar de kindvriendelijke advocatuur. Een onderzoek naar de rol van de advocaat als preventieve schakel bij (v)chtscheidingen"

Aan de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie

Inleiding

Het rapport 'Verkenning naar de kindvriendelijke advocatuur' stelt de Kinderombudsman (opnieuw) het probleem aan de orde van kinderen die bekneld raken in de vchtscheiding van hun ouders. Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat in 2014 (meest recente cijfers) 35 727 minderjarige kinderen betrokken waren bij een echtscheiding.¹ In deze cijfers is het aantal minderjarige kinderen dat betrokken is bij de 'scheiding' van ongehuwd samenwonende ouders niet meegenomen. De stijging van het aantal kinderen dat geboren wordt binnen een relatie van ongehuwde partners over de afgelopen jaren,² doet vermoeden dat ook het aantal kinderen dat betrokken is bij de 'scheiding' van samenwonende ouders niet gering is. Een schatting van Spruijt en Kormos is dat in totaal circa zeventigduizend thuiswonende kinderen een (echt)scheiding van de ouders meemaken.³ Uit deze cijfers en schattingen blijkt dat het belangrijk is aandacht te hebben voor de positie van kinderen bij een echtscheiding.

Ouderschapsplan

Sinds 1 maart 2009 moeten ouders van minderjarige kinderen bij het indienen van een verzoekschrift tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed, ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed en ontbinding van een geregistreerd partnerschap ook een ouderschapsplan indienen (art. 815 Rv). Het ouderschapsplan is ook verplicht bij de scheiding van ongehuwde samenwoners. Omdat bij deze scheiding geen rechter betrokken is en er toch er voor te zorgen dat deze verplichting ook wordt nageleefd is art. 1:253a lid 3 BW toegevoegd. Op grond hiervan moet de rechter geschillen over de uitoefening van het gezamenlijk gezag aanhouden totdat aan de verplichting van art. 1:247a BW is voldaan (het opstellen van een ouderschapsplan).

Bij de invoering van het ouderschapsplan stond het belang van het kind voorop.⁴ Uit de scheidingspraktijk blijkt echter dat inhoudelijke controle en handhaving ervan ontbreekt. De meeste rechters toetsen de afspraken in het ouderschapsplan slechts marginaal, waardoor ouders gemakkelijk kunnen voldoen aan de vereisten die in de wet aan de inhoud van het ouderschapsplan worden gesteld.⁵ Hiermee is het ouderschapsplan verworpen tot een formeel document, vereist om tot echtscheiding of de oplossing van een geschil te kunnen komen, terwijl het juist het belang van het kind zou moeten dienen.⁶ Ook brengt het ouderschapsplan ouders vaak in een gejuridiseerde positie waarbij nogal eens de ouders ieder het uitgangspunt nemen 'op hoeveel tijd met het kind heb ik recht?' in plaats van naar de belangen van het kind te kijken. Daarnaast is er rechtsongelijkheid ten aanzien van de positie van kinderen van een gezin waarvan de ouders niet getrouwd zijn en gaan scheiden en die van kinderen van een gezin waarvan de scheidende ouders getrouwd zijn. Immers, alleen bij gehuwde ouders is er enige controle op het totstandkomen van een ouderschapsplan (formeel criterium).

Verbeterpunten voor het ouderschapsplan

Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar de effecten van het ouderschapsplan; wat de effecten van het ouderschapsplan op langere termijn zijn, moeten nog gemeten worden, gezien de korte periode sinds de invoering van het ouderschapsplan. Het ouderschapsplan kan een goed vertrekpunt zijn, maar de praktijk is

¹ 'Kinderen betrokken bij echtscheidingen (0 tot 18 jaar)', Jeugdmonitor StatLine, Centraal Bureau voor de Statistiek, jeugdmonitor.cbs.nl.

² Zie bijvoorbeeld: A. van der Meulen en A. de Graaf, 'Samenleven en kinderen', *Bevolkingstrends*, 2e kwartaal 2006, Centraal Bureau voor de Statistiek.

³ E. Spruijt en H. Kormos, *Handboek scheiden en de kinderen. Voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2010. Zie ook 'Cijfers over scheiding', Nederlands Jeugd Instituut, www.nji.nl.

⁴ *Kamerstukken II 2006/07*, 30145, nr. 6.

⁵ M. Tomassen-van der Lans, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2015, p. 61 e.v.

⁶ Over de uitwerking van het ouderschapsplan: M. Tomassen-van der Lans, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2015, M. van der Lans, 'Het ouderschapsplan in de rechtspraktijk', *Justitiële verkenningen*, 2011, nr. 6, p. 28, M.J. ter Voert en T. Geurts, *Evaluatie Ouderschapsplan. Een eerste verkenning* (Cahier 2013-8, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ministerie van Veiligheid en Justitie), I. van der Valk en E. Spruijt, 'Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen', 10 oktober 2013, via www.scheidingskinderen.nl.

gebaat bij een aantal verbeterpunten. Deze verbeterpunten zien ook op een gelijkstelling van het ouderschapsplan voor ouders die scheiden en gehuwd waren en ouders die scheiden maar ongehuwd samenwonend waren. Gedacht kan worden aan verbeterpunten als:

1. toets van het ouderschapsplan werkend in de praktijk

Het ouderschapsplan wordt gemaakt voorafgaand aan de officiële (echt)scheiding terwijl de ouders nog niet of nauwelijks 'geoefend' hebben met het gescheiden van elkaar opvoeden van het kind. Daarom zou een toets van het ouderschapsplan door de rechter één jaar na de officiële echtscheiding een beter beeld geven of het ouderschapsplan voor oplossingen in plaats van voor conflicten zorgt. Kinderen worden in dat kader door de rechter gehoord, niet alleen kinderen van twaalf jaar en ouder maar ook kinderen jonger dan twaalf jaar worden gehoord, tenzij de rechter dit te belastend vindt voor het kind.

2. het verlagen van de drempel voor kinderen het ouderschapsplan in discussie te brengen

Door bijvoorbeeld bij de echtscheiding, als voldaan is van bepaalde indicatoren, meteen een bijzonder curator aan te wijzen, heeft het kind direct een aanspreekpunt. Hiermee kan het kind, als het ouderschapsplan naar inzicht van het kind niet bijdraagt aan diens belang, via de bijzonder curator bij de rechter het ouderschapsplan in discussie brengen. Vanzelfsprekend is het ook mogelijk om dat niet via de rechter maar via een mediator of een notaris te doen.

3. signaleren scheidingen met kinderen van ongehuwd samenwonende ouders

Naar onze inschatting maken ongehuwde ouders na hun scheiding slechts zelden een ouderschapsplan terwijl zij dat op grond van de wet wel verplicht zijn. De gemeente zou mogelijk als een van de ouders zich uitschrijft van het adres waarop zij met hun kinderen samenwonen, de rechtbank kunnen informeren. De rechtbank zou vervolgens die ouders kunnen aanschrijven om hen erop te wijzen dat zij een ouderschapsplan moeten maken. Eén jaar na de scheiding worden de ouders en de kinderen door de rechter gehoord in het kader van de hiervoor onder 1 beschreven toets.

De gezinsadvocaat

Vechtscheidingen en de gevolgen hiervan voor kinderen, zijn de afgelopen jaren een belangrijk aandachtspunt geweest voor Kinderombudsman Marc Dullaert. In dat kader hebben wij ook twee maal een bespreking met hem gehad over de mogelijkheden voor een rol van het notariaat in het voorkomen van vechtscheidingen. Tot een verdere uitwerking van die ideeën in samenwerking met hem is het vanwege zijn vertrek niet meer gekomen.

In zijn rapport 'Verkenning naar de kindvriendelijke advocatuur' adviseert de Kinderombudsman onder meer een pilot op de zetten voor een advocaat voor het hele gezin: de 'gezinsadvocaat'. Verder constateert de Kinderombudsman dat er een omslag in het denken nodig is bij scheidingen: een advocaat die niet procedeert maar een aandeel heeft in de oplossing voor kinderen. Netwerk Notarissen denkt ook dat een scheiding waarin een kind centraal wordt gesteld eenvoudiger en met minder conflicten kan worden afgewikkeld. De voorgestelde rol kan behalve door een gespecialiseerde advocaat ook goed worden vervuld door een onafhankelijke en onpartijdige deskundige: de notaris. Een notaris is vanuit zijn ambt erop gericht mensen naar een gezamenlijke oplossing te brengen waarbij de belangen van anderen worden erkend. Omdat het nu nog de advocaat is die het verzoekschrift tot echtscheiding moet indienen bij de rechter, is het vaak te kostbaar voor ouders om zich tot de notaris te wenden voor het behandelen van de echtscheiding. Bij uw Kamer ligt voor het wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter'⁷ waarbij het voor ouders die niet het gezag over minderjarige kinderen hebben, mogelijk wordt gemaakt zonder tussenkomst van een rechter te scheiden. In onze consultatie bepleiten wij het ook voor ouders die het gezag over minderjarige kinderen hebben, mogelijk te maken zonder de rechter te scheiden. Hierdoor hebben ouders de vrijheid om te kiezen welke rechtshulpverlener hun scheiding begeleidt.

Baarn, 6 juni 2016

Lucienne van der Geld (juridisch directeur), namens Netwerk Notarissen

Netwerk Notarissen vormt als grootste samenwerkingsverband van 150 notariskantoren in Nederland een kennisorganisatie van 600 gespecialiseerde notariële juristen.

⁷ Wijziging van Boek 1 en Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), 34 118.